

Podbielkowski Z., Tomaszewicz H.
1979 — Zarys hydrobotaniki — PWN,
 Warszawa, ss. 531.
 [ISBN 83-01-00566-1]

Książka Z. Podbielkowskiego i H. Tomaszewicza wypełnia lukę w polskiej literaturze ekologicznej i botanicznej. O ile na temat roślinności lądowej i związanych z nią zagadnień ekologicznych można znaleźć na naszym rynku kilka polskich i tłumaczonych na język polski pozycji, o tyle na temat roślinności wodnej, poza „Botaniką dla limnologów i rybaków” S. Bernatowicza i P. Wolnego, brak obszerniejszego opracowania.

Książka zawiera sześć rozdziałów. W pierwszym podana jest krótka charakterystyka głównych typów zbiorników kuli ziemskiej. Już w następnym rozdziale autorzy koncentrują się na wiadomościach dotyczących roślin. Układ taki odbiega od spotykanego najczęściej w literaturze ekologicznej. Autorzy pominieli omawianie warunków środowiskowych zbiorników wodnych, słusznie zakładając, że dane na ten temat można znaleźć w kilku innych podręcznikach, których tytuły wymieniają we wstępie. Układ treści rozdziałów od II do VI jest bardzo przejrzysty. Autorzy w pierwszym rzędzie zajmują się ekologią roślin, następnie charakteryzują zbiorowiska roślinne, które powstają jako wypadkowe wymagań ekologicznych poszczególnych gatunków, i w końcu pokazują roślinność w różnych ekosystemach wodnych.

Rozdział II zawiera dane na temat występowania i ekologii roślin zasiedlających środowisko wodne. Autorzy celowo pominieli sprawy taksonomii, morfologii i rozmnażania, zakładając, że te dziedziny są czytelnikom dostatecznie znane i takie dane mogą znaleźć w wielu dostępnych podręcznikach botaniki. Najobszerniejsza część tego rozdziału poświęcona jest roślinom naczyniowym. Ze względu na znaczne różnice w wymaganiach i właściwościach hydrofitów i helofitów autorzy nie podają ich uogólnionej charakterystyki, lecz omawiają poszczególne gatunki. Inne grupy roślin wodnych autorzy traktują całościowo, podkreślając, że dane z ekologii niektórych grup są jeszcze bardzo niekompletne.

W rozdziale III autorzy omawiają morfofizjologiczne przystosowania roślin do życia w wodzie, zwracając uwagę na adaptację do takich czynników, jak ciśnienie, gęstość i lepkość, ruchy wód, zasolenie, odczyn, światło i temperatura.

Rozdział IV zawiera dane na temat form życiowych roślin w układzie różnych systemów.

W rozdziale V autorzy przedstawili syntaksonomiczną, strukturalną i ekologiczną charakterystykę zbiorowisk roślinnych Polski. Skoncentrowali głównie swą uwagę na zbiorowiskach roślin naczyniowych, których ekologia jest dość dobrze poznana. Zasygnalizowali natomiast potrzebę badań zbiorowisk drobnych glonów, mszaków wodnych i roślin morskich, których biologia i wymagania ekologiczne są znane ciągle w niedostatecznym stopniu.

Rozdział VI zajmuje charakterystyka roślinności różnych typów akwenów. Autorzy analizują skład gatunkowy, strukturę zbiorowisk, przebieg procesów zarastania i sukcesji.

Do najcenniejszych merytorycznie zaliczylibym rozdziały V i VI. Zawarty w nich materiał w większości dostępny jest tylko z prac oryginalnych, nie zawsze jednolicie ujmujących zbiorowiska roślin wodnych. Dobrze się więc stało, że wyniki badań fitosocjologicznych roślinności wodnej Polski zebrano w jednym podręczniku, podając logiczny, jednoznaczny system, co znacznie ułatwi identyfika-

cję i odpowiednie zaklasyfikowanie zbiorowisk roślinnych ludziom zajmującym się tą dziedziną.

W rozdziale VI szczególnie cenna jest dla mnie charakterystyka roślinności drobnych akwenów, takich jak: starorzecza, stawy, gliniarki, doły potorfowe, sztuczne ciek wodne, pomijana w różnych podręcznikach. Prawdopodobnie dzieje się tak na skutek małego materiału faktograficznego, o czym świadczy mała ilość podawanej na początku każdego podrozdziału literatury. Są to tylko prace autorów niniejszego podręcznika. Dzięki uwzględnieniu wszystkich typów wód rozdział ten daje pełny obraz roślinności wodnej Polski.

Autorzy we wstępie zastrzegają się, że materiał zaprezentowany w ich podręczniku dotyczy głównie roślin i roślinności z obszaru Polski. Myślę, że z powodzeniem daje on wyobrażenie w ogóle o roślinności wodnej strefy umiarkowanej, która z niewielkimi modyfikacjami jest bardzo podobna w całej strefie.

Cenne jest również w książce to, że oprócz podania wielu interesujących danych uzmysławia ona, jak dużo luk istnieje jeszcze w wiedzy ekologicznej dotyczącej roślin i roślinności wodnej.

Teresa Ozimek